

Valvira

Lausunto

26.03.2020

V/4599/2020

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

Säännöskohtaisten perustelujen mukaan laskuun/päätökseen tulee liittää oikaisuohje. Lain 15 §:ssä säädettäisiin, että maksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Valviran näkemyksen mukaan lain tulee olla selkeä ja siksi Valvira ehdottaa, että pykälään lisätään päätökseen sisältyvänä tietona (omana kohtanaan) oikaisua koskeva ohje, kuten säännöksiä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa on tarkoitettu.

2 b § Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

Säännöskohtaisten perustelujen mukaan laskuun/päätökseen tulee liittää oikaisuohje. Lain 15 §:ssä säädettäisiin, että maksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Valviran näkemyksen mukaan lain tulee olla selkeä ja siksi Valvira ehdottaa, että pykälään lisätään päätökseen sisältyvänä tietona (omana kohtanaan) oikaisua koskeva ohje, kuten säännöksiä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa on tarkoitettu.

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

Lakiehdotuksessa todetaan, että kunta tai kuntayhtymä saa periä käyttämättä jääneestä ja peruuttamattomasta ajasta 50,80 euron suuruisen maksun, ellei maksun perimistä ole pidettävä kohtuuttomana. Lakiehdotuksen perusteluissa ei kuitenkaan ole riittävällä tavalla määritelty, milloin maksun perimistä tulisi pitää kohtuuttomana. Kohtuuttomuutta on kuvattu vain toteamalla, että kohtuuttomuus arvioidaan aina tapauskohtaisesti, ja asian arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi asiakkaan nuori ikä, vaikea elämäntilanne tai muistisairaus.

Valtakunnallisesti yhdenmukaisen käytännön ja asiakkaiden/potilaiden yhdenmukaisen kohtelun varmistamiseksi säännöksen perusteluissa tulisi määritellä selkeämmin, milloin maksun periminen on kohtuutonta. Muussa tapauksessa säännös jättää viranomaisille hyvin paljon harkintavaltaa ja käytännöt voivat vaihdella alueittain, mikä taas asettaa asiakkaat/potilaat eriarvoiseen asemaan. Perusteluissa tulisi mainita tarkentavia esimerkkejä siitä, mitä kohtuuttomuudella tarkoitetaan. Lisäksi esimerkiksi asiakkaan taloudellinen tilanne tulisi huomioida kuten myös mielenterveysongelmat, jotka voivat aiheuttaa toimintakyvyttömyyttä ja siten johtaa ajan perumattomuuteen. Erityisen suurta merkitystä tällä on, kun maksu voitaisiin periä myös tilanteissa, joissa asiakas tai hänen edustajansa ei varsinaisesti ole edes itse varannut aikaa. Vaarana esimerkiksi mielenterveyspotilaiden kohdalla voi olla myös hoidon viivästyminen tilanteissa, joissa he saattavat jättää terapia-aikojansa varaamatta tai käyttämättä, jos he pelkäävät mahdollisia kustannuksia käyttämättä jääneistä ajoista.

Etäpalvelun osalta Valvira viittaa rauenneen hallituksen asiakasmaksulakiesityksen (HE 310/2018 vp) 3 §:n 1 momentin kohtaan 22, jossa etäpalvelu määriteltiin sosiaali- tai terveystaloudelliseksi, jossa asiakas ja sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö ovat fyysisesti eri paikassa ja toisiinsa kuva- ja ääniyhteydessä taikka jossa tietoa ja asiakirjoja välitetään verkkoyhteyden kautta tai muulla vastaavalla tavalla yksilöllisen hoidon tai huolenpidon antamiseksi. Valvira esittää, että etäpalvelun määritelmä kirjataan asiakasmaksulakiin. Valvira lisäksi esittää nyt annetusta esityksestä poiketen, että etäpalvelumaksut olisivat pienempiä kuin käyntimaksut. Lisäksi etäyhteyksien avulla annetun palvelun tulisi sisällöllisesti vastata perinteistä vuorovaikutteista henkilökohtaiseen käyntiin perustuvaa palvelua, jotta siitä saisi periä maksun. Asiakasmaksulain ei pidä mahdollistaa yhtä suuren maksun perimistä käynnistä ja muutaman minuutin puhelusta.

5 § Maksuttomat terveystaloudelliset / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

Lakiesityksen muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevan osion 5.1.1. Eroja rauenneeseen esitykseen nähden -kohdassa todetaan (s. 44), että nyt kyseessä olevassa lakiesityksessä (toisin kuin aikaisemmin rauenneessa lakiesityksessä) ei esitetä, että kunta saa periä maksun vain, jos maksusta säädetään lailla. Tältä osin asiakasmaksuja koskeva lainsäädäntö ei siis tulisi muuttumaan; kunta saa periä maksun sosiaali- ja terveystaloudellisuudesta, jollei lailla toisin säädetä. Valvira pitää voimassa olevaa sääntelyä puutteellisena. Valvira yhtyy eduskunnan oikeusasiamiehen jo vuonna 2010 ilmaisemaan näkemykseen (dnro 1739/4/09), että asiakasmaksuista tulee säätää tyhjentävästi ja täsmällisesti. Valvira toteaa, että kuntalaisten yhdenvertaisuuden vuoksi on tärkeää, että kunnat voivat periä maksuja vain lakiperusteisesti ja vain niiltä osin, kuin laissa on mainittu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisessa tähdätään sosiaali- ja terveydenhuollon integraatioon. Kuitenkin asiakas- ja potilasmaksuja koskevassa sääntelyssä sosiaalihuollon asiakasmaksuja käsitellään eri tavoin kuin terveydenhuollon potilasmaksuja. Sosiaalihuollon asiakasmaksut ovat pääsääntöisesti tulosidonnaisia, kun taas terveydenhuollon palveluista peritään joko maksukattoa kerryttäviä kertaluonteisia maksuja taikka palvelut ovat kokonaan maksuttomia. Perustuslain 6 §:ssä säädetty yhdenvertaisuus huomioon ottaen, Valvira pitää erityisen tärkeänä, että asiakasmaksut

määräytyivät eri asiakasryhmien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen (esim. maksukatto) välillä yhdenvertaisesti.

Valvira pitää hyvänä muutoksena sitä, että perusterveydenhuollon avosairaanhoidon mielenterveydestä ei lakiesityksen mukaan saisi periä maksuja. Maksujen periminen voisi johtaa kohtuuttomiin taloudellisiin haasteisiin muun muassa mielenterveyskuntoutujien kohdalla.

Valvira esittää, että myös suuhygienistin terveyskeskuksessa antama suun ja hampaiden hoito säädettäisiin maksuttomaksi (maksusta säädetään nykyisen asiakasmaksuasetuksen 9 §:ssä).

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Valvira pitää tärkeänä, että maksukattoa laajennettaisiin lakiesityksessä siten, että jatkossa maksukattoa kerryttäisivät myös suun terveydenhuollosta, tilapäisestä kotisairaanhoidosta, tilapäisestä kotisairaalahoidosta sekä terapioiden perityt maksut. Maksukattojärjestelmän tulisi olla sellainen, että edunsaaja saisi hänelle kuuluvan etuuden automaattisesti, eikä niin, että hänen omalla vastuullaan on maksukaton kertymisen seuraaminen.

Lakiehdotuksessa säädettäisiin (esitetyn säännöksen kohta 9), että tilapäinen kotisairaanhoido ja tilapäinen kotisairaalahoido kerryttää maksukattoa. Yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, että kotihoitoon sisältyvä osuus kotisairaanhoidosta ei kerryttäisi maksukattoa, vaan kotihoitoa olisi palveluna pidettävä kokonaisuutena. Valvira toteaa, että edellä mainittu perustelu asettaa kotihoitoa saavan asiakkaan eriarvoiseen asemaan verrattuna henkilöihin, jotka eivät ole kotihoidon piirissä. Valvira toteaa edelleen, että kotihoidon asiakas voi tarvita tilapäisesti kotisairaanhoidoa, jolloin tarpeella on selkeästi alku ja loppu. Esimerkiksi kotihoitoa saavalla asiakkaalla voi olla määräaikainen iv. antibioottilääkitys tai haavanhoito, joka edellyttää kotisairaanhoidon palveluja. Kotisairaanhoidon palvelujen tulisi kerryttää maksukattoa myös kotihoidon asiakkaille, yhdenvertaisesti muiden määräaikaista kotisairaanhoidoa saavien kanssa.

7 b § Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär

Valvira toteaa, että esityksen nykytilaa ja sen arviointia koskevan kohdan alakohdassa 2.2.2 Pitkäaikaishoidosta ja -palveluista perittävät maksut (s. 20), on (viimeisessä kappaleessa) avo- ja laitoshoidon maksuperusteiden erilaisuutta koskevassa kohdassa todettu, että laitoshoido sisältää hoidon lisäksi täyden ylläpidon, josta asiakas vastaa avohoidossa itse. Laitoshoidon ylläpito ei Valviran näkemyksen mukaan kuitenkaan toteudu täysin kaikkien asiakasryhmien osalta. Käytännössä on ollut tilanteita, että asiakkaat maksavat itse esimerkiksi henkilökohtaiset hygieniatarvikkeensa sekä vaatteensa.

Säännösehdotuksen perusteluissa todetaan, että erityishuoltona ja vammaispalvelulain nojalla järjestetty palveluasuminen ovat jatkossakin maksuttomia. Kehitysvammaisten ylläpidosta voidaan periä maksu. Valvira pitää perusteltuna sitä, että ylläpidosta voidaan periä maksu. Valvira korostaa kuitenkin sitä, että ylläpitoon sisältyviä asioita ei ole määritelty laissa, kuten lakiehdotuksessa on esimerkiksi tukipalvelujen osalta tehty. Tällä hetkellä ylläpitoa perittävät kulut ja sisältö vaihtelevat suuresti eri kuntien välillä. Valviran tietoon on tullut, että joissakin kunnissa ylläpitomaksuun on sisällytetty muun muassa palveluyksikköön tulevat yhteiset lehdet, askarteluvälineet, vuodenaikoihin liittyvät koristeet, astiastot, yhteiset huonekalut, kukkamullat ynnä muut sellaiset. Myös esimerkiksi pyykinpesusta on peritty pesuainemaksuna jopa 4 € / kerta. Valviran näkemyksen mukaan asiakkaat eivät ole yhdenvertaisessa asemassa suhteessa ylläpitomaksuun, ja ylläpitomaksut vaikuttavat jopa piilotetuilta asiakasmaksuilta. Palvelujen käyttäjien yhdenvertaisen aseman turvaamiseksi ylläpitomaksuista tulisi säätää lailla, tai niihin tulisi vähintään ottaa kantaa lain esitöissä. Esimerkiksi Kuntaliitto on ohjeistanut ylläpitomaksuista seuraavaa: Asiakasmaksulain (voimassa oleva) 4 § määrittelee, että kehitysvammaisen ylläpidosta voidaan periä maksu; lukuun ottamatta alle 16-vuotiaalle annettavaa osittaista ylläpitoa ja opetusta saavan lapsen osittaista ylläpitoa sen lukuvuoden loppuun, jonka aikana hän täyttää 16 vuotta. Ylläpidon ja osittaisen ylläpidon käsitettä ei ole asiakasmaksulainsäädännössä määritelty. Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään 14.11.2008 T 2854 linjannut, että kehitysvammaiselle lapselle myönnetty tilapäinen, kulloinkin vuorokauden käsittävä perhehoito, ei ollut maksuttomana annettavaa osittaista ylläpitoa, vaan kehitysvammaisen ylläpitoa, josta voitiin periä maksu. Kokovuorokautinen ylläpito ei ollut osittaista ylläpitoa. Ylläpidolla voidaan tarkoittaa mm. ruokailua, majoittumista ja siivousta. Jos henkilö itse vastaa ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista, ei tavallisesti voida periä muuta erillistä maksua ylläpidosta. Erityishuollon asumispalveluissa asukkaalta voidaan periä ylläpitomaksu. Ylläpitomaksu määritellään sen mukaan, mitä palveluja asukas on käyttänyt. Asumispalveluissa ylläpitoa voidaan pitää asumisesta, ravinnosta ja muusta ylläpidosta aiheutuvia kuluja. Näitä kuluja ovat asiakkaan käyttämistä palveluista (mm. siivous, vaatehuolto, sauna) ja tarvikkeista (esim. hygieniatarvikkeet, siivousvälineet ja -tarvikkeet) muodostuneet kustannukset.

7 c § Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Valviran näkemyksen mukaan on hyvä, että vähimmäiskäyttövaran määrää yhtenäistetään. Hoidon ja hoivan sisällöt eivät kuitenkaan ole valtakunnallisesti yhdenmukaisia. Tämä johtaa edelleen tilanteeseen, jossa palvelut voivat olla eri sisältöisiä, jolloin asiakkaalle jäävä käyttövara ei tosiasiallisesti ole yhdenmukainen. Valvira toteaa myös, että suunniteltu käyttövara, 165 €/110 € kuukaudessa on nykyisen kustannustason mukaan niukka. Asiakkailta on erilaisia tarpeita ja erilainen elämäntilanne. Esimerkiksi nuori, joka harrastaa ja käy elokuvissa ja ravintoloissa, kuluttaa eri tavalla kuin esimerkiksi tehostetussa palveluasumisessa asuva vanhus. Pelkästään kuljetuspalvelujen omavastuuosuudet ovat noin 50-65 €/kuukaudessa. On huomioitava, että useat asiakasryhmät ja asiakkaat eivät kykene hakemaan asiakasmaksujen alentamista taikka täydentävää/ehkäisevää toimeentulotukea. Lähtökohtaisesti käyttövaran tulisi Valviran näkemyksen mukaan olla sellainen, että maksujen alentamista ei tarvitsisi hakea.

Lakiesityksen muita seikkoja koskevan kohdan (5.1.2, s. 46) mukaan jatkossa pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asiakasmaksu määräytyisi nettotulojen perusteella, ja muun

pitkäaikaisen asumispalvelun maksu bruttotulojen perusteella. Kohdan mukaan tulopohjan yhdenmukaistamisen perusteellisempi arviointi olisi mahdollista tehdä nykyistä paremmin sitten, kun valtakunnallinen tulorekisteri on laajamittaisessa käytössä vuoden 2020 jälkeen. Valvira näkemyksen mukaan asiakasmaksujen olisi määräytyttävä tosiasiallisesti käytettävissä olevien tulojen mukaan, myös muussa kuin tehostetussa palveluasumisessa.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård

Valvira pitää hyvänä, että pykälässä säädetään pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksun perusteena olevista tuloista. Valvira näkemyksen mukaan on tärkeää, että satunnaisia tuloja ja kertaluonteisia tuloja ei pidetä sellaisina tuloina, jotka huomioidaan maksun perusteena olevina tuloina.

Valvira kuitenkin katsoo, että tuloiksi tulisi huomioida vain todelliset tulot eikä laskennallisia tuloja (kuten laskennallinen metsätulo). Laskennallisten tulojen huomioiminen vääristää asiakkaan todelliset tulot suuremmiksi, mitä ne todellisuudessa ovat.

Lakiesityksen muita seikkoja koskevan kohdan (5.1.2, s. 46) mukaan jatkossa pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asiakasmaksu määräytyisi nettotulojen perusteella, ja muun pitkäaikaisen asumispalvelun maksu bruttotulojen perusteella. Kohdan mukaan tulopohjan yhdenmukaistamisen perusteellisempi arviointi olisi mahdollista tehdä nykyistä paremmin sitten, kun valtakunnallinen tulorekisteri on laajamittaisessa käytössä vuoden 2020 jälkeen. Valvira näkemyksen mukaan asiakasmaksut tulee määräytyä tosiasiallisesti käytettävissä olevien tulojen mukaan, myös muussa kuin tehostetussa palveluasumisessa.

10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Valvira toteaa asumismenojen vähennysten osalta, että vuokra-asunnon vuokran huomioiminen enintään irtisanomisajalta (kuukausi), voi olla kohtuuton asuntoon jäävälle puolisolle tai muulle perheelle, sillä uuden vuokra-asunnon löytyminen voi kestää enemmän kuin kuukauden. Erityisesti pääkaupunkiseudulla vuokra-asunnoista on pulaa, minkä vuoksi uuden asunnon löytäminen kuukaudessa voi olla hyvin vaikeaa. Valvira toteaa, että kohtuullisena aikana asumismenojen vähennysten osalta voitaisiin pitää vastaavaa aikaa kuin asumisoikeusasunnon käyttövastikkeen huomioimisesta on säädetty: asumisoikeusasunnon käyttövastikkeet huomioidaan viimeiseltä kolmelta kuukaudelta.

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård

Valvira pitää hyvänä, että lähtökohtaisesti asumismenot vähennetään tuloista niiden todellisina määrinä. Valvira pitää hyvänä myös sitä, että lakiesityksen perusteluissa mainitaan hoitotarvikkeiden sisältyvän hoitoon ja huolenpitoon, eikä niistä tällöin koidu asiakkaalle ylimääräisiä kustannuksia. Valvontaviranomaisten tietoon on tullut, että esimerkiksi vanhusasiakkaat sekä vammaiset asiakkaat ovat joissakin tilanteissa joutuneet maksamaan hoitotarvikkeitaan.

Myös lääkemenojen vähentäminen pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen maksua määrättäessä on kannatettava. Sivulla 70 kerrotaan, että yhden hengen talouden tuloraja olisi 588 euroa. Seuraavilla sivuilla 71 ja 72 on laskuesimerkit, joissa vähennetään suuruudeltaan 690 euron yksinasuvan tuloraja. Valvira kannattaa yksinasuvan tulorajan korotusta.

10 e § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Lakiesityksen säännöskohtaisissa perusteluissa tuodaan esille, että tuettuun asumiseen sisältyvästä tuesta ja ohjauksesta ei saisi jatkossakaan periä maksua. Sen sijaan maksun voi periä silloin, jos palveluun sisältyy jatkuvasti ja säännöllisesti annettavaa kotipalvelua taikka muuta hoivaa ja huolenpitoa. Valvira toteaa, että tuettuun asumiseen liittyviä maksuja ja maksuttomuutta koskeva sääntely ei lakiesityksessä ole riittävän selkeää. Kotipalvelun, hoivan ja hoidon erottamista tuesta ja ohjauksesta ei ole säännelty riittävän selkeästi, mikä voi aiheuttaa tulkinnallisia eroja.

Lakiesityksen muita seikkoja koskevan kohdan (5.1.2, s. 46) mukaan jatkossa pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asiakasmaksu määräytyisi nettotulojen perusteella, ja muun pitkäaikaisen asumispalvelun maksu bruttotulojen perusteella. Kohdan mukaan tulopohjan yhdenmukaistamisen perusteellisempi arviointi olisi mahdollista tehdä nykyistä paremmin sitten, kun valtakunnallinen tulorekisteri on laajamittaisessa käytössä vuoden 2020 jälkeen. Valvira näkemyksen mukaan asiakasmaksut tulee määräytyä tosiasiallisesti käytettävissä olevien tulojen mukaan, myös muussa kuin tehostetussa palveluasumisessa.

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Lakiesityksen taloudellisia vaikutuksia koskevan osion kohdassa 4.2.1 esitetään, että opintoraha otettaisiin jatkossa tulona huomioon yhdenmukaisesti kaikissa maksukyvyyn mukaan määräytyvissä maksuissa (s.33). Jatkuvan ja kotona annettavan palvelun osalta muutos koskisi opintorahaa, jota ei ole aiemmin otettu huomioon maksua määrättäessä. Lakiesityksen perusteluissa todetaan samalla, että tulosidonnaisten maksujen perusteena olevien tulojen ja etuuksien muutoksilla ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta kuntien maksukertymään. Valvira toteaa, että opintorahaa on viime vuosina pienennetty merkittävästi (korkeakouluopiskelijoiden kohdalla). Opiskelijoiden toimeentulo perustuu yhä enemmän opintolainaan. Valvira pitää kohtuuttomana, että opintoraha otettaisiin tulona huomioon määrättäessä asiakasmaksuja jo ennestään pienituloisille asiakkaille. Maksujen

alentaminen ei ole riittävä toimenpide, kun otetaan huomioon edellä mainittu opintojen lainarahoitteisuus. Aikuiskoulutusraha sen sijaan on yleensä merkittävästi suurempi ja käytettävissä lyhyempiin opintoihin.

Lakiesityksen muita seikkoja koskevan kohdan (5.1.2, s. 46) mukaan jatkossa pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asiakasmaksu määräytyisi nettotulojen perusteella, ja muun pitkäaikaisen asumispalvelun maksu bruttotulojen perusteella. Kohdan mukaan tulopohjan yhdenmukaistamisen perusteellisempi arviointi olisi mahdollista tehdä nykyistä paremmin sitten, kun valtakunnallinen tulorekisteri on laajamittaisessa käytössä vuoden 2020 jälkeen. Valvira näkemyksen mukaan asiakasmaksut tulee määräytyä tosiasiallisesti käytettävissä olevien tulojen mukaan, myös muussa kuin tehostetussa palveluasumisessa.

10 g § Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

-

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice

Kuten aikaisemmin (7 c § koskevassa kohdassa) on jo todettu, asiakkaan henkilökohtaiseksi käyttövaraksi jäävä vähimmäismäärä on pieni (165 €/ 110 €), eikä yksittäinen alaraja ota huomioon erilaisien asiakasryhmien tarpeita riittävällä tavalla.

Lisäksi asiakasmaksuihin tehtävissä vähennyksissä ei ole otettu huomioon lakiesityksen 10 h §:ssä mainittuja tukipalveluista ja muista asumispalveluihin liittyvistä palveluista perittäviä maksuja, jolloin nämä maksut peritään vielä lisäksi asiakkaalta. Lakiesityksen perustelujen mukaan tukipalveluista ja asumispalveluun liittyvistä palveluista ei tosin saada periä erikseen maksua tehostetun palveluasumisen asiakkaalta, eikä kotiin annettavista palveluista silloin kun ne sisältyvät kotona annettavaan palveluun. Lain esitöiden valossa vaikuttaisi kuitenkin siltä, että maksu tukipalveluista ja asumispalveluun liittyvistä palveluista voitaisiin periä pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkailta. Lisäksi lakiesityksen perustelujen mukaan asiakkaalta voidaan lisäksi periä maksua ateriapalveluista, ja lakiehdotuksen yksityiskohtaisten perustelujen valossa jää hiukan epäselväksi/ tulkinnanvaraiseksi, voidaanko ateriamaksut periä muun maksun lisäksi myös tehostetun palveluasumisen asiakkailta.

On kohtuutonta, jos tukipalveluihin tai asumispalveluihin liittyvät maksut (sekä mahdolliset ateriapalvelumaksut) peritään lisämaksuna asiakkaalle muiden maksujen jälkeen jäävästä käyttövarasta, joka jo muutoinkin on edellä mainitun tavoin hyvin niukka. Tällöin asiakkaalle ei käytännössä jäisi käyttövaraa juuri ollenkaan.

10 i § Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog

Valvira toteaa, että tulot tulisi huomioida tosiasiallisina eikä laskennallisina tuloina (kuten esimerkiksi metsätulo). Laskennallisten tulojen huomioiminen voi johtaa tilanteeseen, että esimerkiksi tehostetun palveluasumisen asiakas joutuu realisoimaan omaisuutensa, jotta pystyy maksamaan saamastaan palvelustaan. Edellä mainittu tilanne voi johtaa myös siihen, että myös puoliso, jolla palvelujen tarvetta ei olisi, joutuisi osallistumaan omaisuuden realisointiin.

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

-

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

-

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

Valvira pitää tärkeänä muutoksena sitä, että lakiesityksessä asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä koskevan säännöksen velvoittavuutta tiukennetaan. Valvira näkemyksen mukaan lainsäädännön tulisi velvoittaa kuntaa/ kuntayhtymää antamaan asiakkaalle riittävästi ja ymmärrettävästi tietoa ja ohjausta maksun huojentamista koskevasta sääntelystä. Lisäksi Valvira katsoo, että laissa tulisi säätää kunnan velvollisuudesta ryhtyä omatoimisesti toimenpiteisiin asiakasmaksun alentamiseksi tilanteissa, joissa erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden toimeentulo on vaarantumassa.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

-

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

-

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

-

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

-

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

-

Henriksson Markus
Valvira

Lehtonen Niina
Valvira